

BENDRAS KAPINYNŲ APIBŪDINIMAS IR TYRINĖJIMŲ ISTORIJA

Kapinynas buvo Bandužių kaime pietrytinėje Klaipėdos pusėje. Jis įsiterpęs tarp Šilutės plento (600 m į pietvakarius ir vakarus nuo jo) iš šiaurės rytinės ir rytinės kapinyno pusės ir Jūreivių prospekto iš pietinės pusės. Tarp plento ir kapinyno buvo nedidelis apaugęs krūmais upeliukas (1 pav.), vasarą visada išdžiūstantis. Pietiniame kapinyno pakraštyje buvo ir tebėra nesenos kaimo kapinaitės (statant naują gyvenamąjį rajoną, jos išsaugotos). Iš vakarinės, šiaurvakarinės ir šiaurinės kapinyno pusės driekėsi dirbami laukai, užpelkėjusios pievos.

Kapinynas užėmė apie 2 ha plotą. Tačiau tikriausiai jo būta didesnio, nes pavienių archeologinių radinių buvo rasta 200–250 m į vakarus ir 100–150 m į šiaurę ir rytus. Atrodo, kad vė-

lesnė sodyba (žr. planą, 2 pav.) buvo pastatyta irgi kapinyno teritorijoje. Kapinynas suardytas tarpukaryje ir pokario metais (čia buvo imamas žvyras, kasami bulviarūšiai, ieškoma lobių). Netgi tarpekspediciniu laikotarpiu kapinyne „darbavosi“ lobių ieškotojai, kurie išniekino – iškasinėjo ir nesenos kaimo kapinaites. Tokių „tyrinėjimų“ metu rasta medžiaga pateko į privačių kolekcionierių rankas.

Apie kapinyną buvo žinoma dar prieškaryje. 1935 m. rugsėjo mėn. Klaipėdos mokytojų seminarijos moksleiviai, vadovaujami vyr. dėstytojo E. Nauburo, kapinyne atliko žvalgomojus archeologinius tyrinėjimus. Tyrinėjimų medžiaga buvo skelbta [20]. Kasinėjama buvo išilgai kapinyno rytų–vakarų kryptimi. Tuo metu rasta: keli

1 pav. Kapinyno vaizdas iš vakarų pusės

Fig. 1. View of cemetery from west side

griautiniai ir degintiniai kapai, deginimo vieta, akmenų (matyt, suardytų kapų su akmenų vainikais liekanos), aptiktas turtingas vyro kapas, kuriame palaidotas karys kartu su žirgu. Šių tyrinėjimų metu kapuose rasti dirbiniai ar jų dalys priskiriami I–IV ir V–XI a.

Nors kapinynas ir buvo E. Nauburo tyrinėtą, tačiau kitiems tiksliai jo vieta nebuvo žinoma ir archeologinėje literatūroje nenurodoma. Todėl 1974 m. per žvalgomąją archeologinę ekspediciją, kurią vykdė Lietuvos istorijos institutas (vad. habil. dr. L. Vaitkunskienė) kartu su Klaipėdos kraštotyros muziejumi, buvo norima surasti „dingusį“ kapinyną. Spėjamo kapinyno įvairiose vietose buvo ištirtas 230 m² plotas ir aptikta 11 griautinių III–VI a. kapų ir pavienių I–II a. ir X–XI a. radinių [17, p. 101].

Sistemiški šio kapinyno tyrinėjimai buvo pradėti 1985 m. Juos vykdė taip pat Lietuvos istorijos institutas (vad. autorius). Tyrinėjama buvo iki 1989 m. Per tą laikotarpį ištirtas 3131 m² plotas ir aptikti dar 79 griautiniai ir degintiniai kapai. Apie šiuos tyrinėjimus autorius yra trum-

pai skelbęs spaudoje [25]. Taigi kapinyne iš viso ištirtas 3361 m² plotas ir surasta 90 griautinių ir degintinių kapų (be E. Nauburo tyrinėjimų).

Atskirų geležies amžiaus laikotarpių kapai aptikti skirtingose kapinyno vietose. I–VIII a. griautinių kapų aptikta šiaurės rytinėje, rytinėje ir iš dalies centrinėje kapinyno dalyje. IX–XIII a. griautiniai ir dalis degintinių kapų aptikti centrinėje kapinyno dalyje, kur laidojant buvo suardyta dalis ankstesnių griautinių kapų. Pietvakarinėje kapinyno dalyje aptikta vien tik degintinių IX–XIII a. kapų.

Tyrinėjimų metu rasti 879 įvairūs žalvariniai ir geležiniai dirbiniai. 1931–1939 m. Klaipėdos kraštotyros muziejaus (dabar Klaipėdos Mažosios Lietuvos muziejus) archyvų knygoje įrašytas 101 archeologinis dirbinys iš Bandužių kapinyno. Dalis jų galbūt E. Nauburo tyrinėjimų metu rastieji dirbiniai. Tačiau tie radiniai yra dingę karo metu ir šiame veikalė neapibūdinami. Čia apibūdinami tik 1974 ir 1985–1989 m. tyrinėjant rasti dirbiniai. 1985–1989 m. tyrinėjimų medžiaga perduota Klaipėdos Mažosios Lietuvos muziejui.